ÖNAY ÇEPE ÖNAY ÇEPE ÖNAY ÇEPE ÖNAY

KPSS GENEL KÜLTÜR

Coğrafya

DERS NOTLARI

5 Yüz

Ücretsiz Videolara ulaşmak için QR kodu tara!

RetRO Yayıncılık

Ünay Çepe

ENLEM (PARALEL)

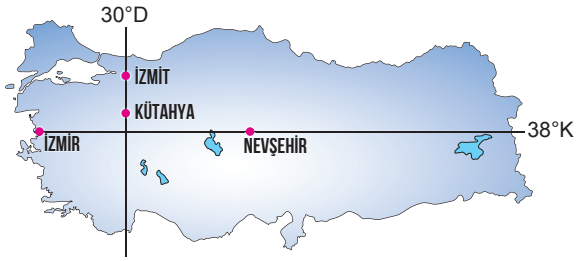

AYNI ENLEM ÜZERİNDE YIL BOYUNCA ORTAK YAŞANANLAR (İzmir-Nevşehir)

- Güneş ışınlarının geliş açısı
- Gölge boyları
- Çizgisel hız
- Gündüz süreleri
- Gece süreleri
- Gece-gündüz süre farkları
- Yer çekimi
- Ekvator'a olan uzaklığı
- Kutuplara olan uzaklığı
- Kutup yıldızı açısı
- Bakı etkisi
- Gölge yönleri

Türkiye'nin enlem değerlerine bağlı olarak iki sonuç ortaya çıkar. Bunlar;

1. Türkiye'nin Orta Kuşakta Olmasının Sonuçları

- Akdeniz ikliminin görülmesi
- Batı rüzgârlarının görülmesi
- Cephe yağışlarının görülmesi
- Dört mevsimin belirgin olarak görülmesi

NOT

- *Aynı anda birden fazla mevsimin yaşanması özel konumla alakalıdır.*

2. Türkiye'nin Kuzey Yarım Küre'de Bulunmasının Sonuçları

► Ekvator'dan kutuplara doğru (TÜRKİYE'DE GÜNEYDEN KUZEYE DOĞRU GİDİLDİKÇE) değişen özellikler Kuzey Yarım Küre'de bulunmamıza bağlıdır. Bunların başlıcaları:

- Güneş ışınlarının geliş açısı daralır.
- Güneş ışınlarının tutulma oranı artar.
- Sıcaklık ortalamaları azalır.
- **Bakı:** Kuzey Yarım Küre'de olduğumuz için Türkiye'nin bakı yönü güneydir.
- Bakının yıl boyunca güney yamaçta olması Yengeç Dönencesinin kuzeyinde olduğumuzu kanıtlar.
- **Gölge Yönü:** (Kuzey yönlü) Kuzeydoğu-Kuzeybatı Yıl boyunca kuzeyli yönlerde olması Yengeç Dönencesinin kuzeyinde olmamıza bağlıdır.
- **Gölge boyu:** Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe uzar.
- **Çizgisel hız:** Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe azalır.
- Gurup ve tan süreleri (alaca karanlık süresi) kutuplara gidildikçe uzar.
- Yer çekimi kutuplara gidildikçe artar.
- Kalıcı kar alt sınırı Ekvator'dan kutuplara gidildikçe azalır.
- Yerleşme üst, tarım üst, orman üst sınırı kutuplara doğru azalır.

www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com

Ömay Çepe

TÜRKİYE'NİN DAĞLARI

Dağların oluşumu iki şekilde gerçekleşir. Bunlar:

1. Orojenik Dağlar
2. Volkanik Dağlar

1. OROJENEZ

A. KIRIKLI DAĞLAR

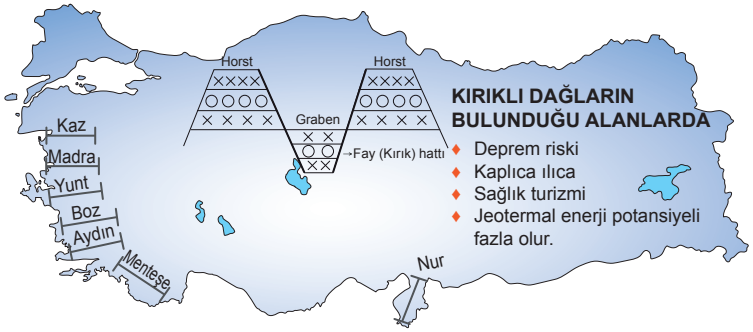

- Deprem riski fazla
- Kaplıca-ılıca görülür.
- Sağlık turizmi gelişmiştir.
- Sağlık turizmi gelişmiştir.
- Daha çok Ege kıyılarında görülür. Bunlar: Kaz, Madra, Yund, Boz, Aydın, Menteşe
- Akdeniz: Hatay (Nur Dağları)

B. KIVRIM DAĞLAR

- Türkiye'de en yaygın görülen yeryüzü şeklidir.
- Türkiye'de her bölgemizde kıvrım dağları bulunur.
- Doğuya doğru yükseltileri artar.
- Kuzey (Avrasya), Güney (Afrika ve Arap) yönlü sıkışma nedeniyle genel olarak doğu-batı yönlü uzanırlar.

2. VOLKANİK ALANLAR

- Volkanik dağların dağılışı fay hatlarına paraleldir.
- Türkiye'nin en yüksek zirvesi bir volkanik dağ olan Ağrı Dağıdır. (5137 m)
- En genç volkanik arazi Manisa Kula'dadır.
- Güneydoğu Anadolu'da Karacadağ geniş konili (Kalkanlı koni) ama yükseltisi azdır.

www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com

Ünay Çepe

- **Gediz:** Yatağı değiştirilen bir akarsudur.
  - Menemen Deltası'nı oluşturur.
- **Küçük Menderes:** Selçuk Deltası'nı oluşturur.
  - Efes Limanı'nı yok etti.
- **Büyük Menderes:** Balat Deltası'nı oluşturur.
  - Milet Limanı'nı yok etti.
  - Ulubey Kanyonu'nu oluşturan akarsuyumuzdur.

- **Akdeniz Havzası**
  - **Aksu:** Kaynağını Eğirdir ve Kovada göllerinden alır.
  - **Göksu:** Silifke Deltası'nı oluşturur.
    - Konya Ovası projesinde kullanılan akarsulardan biridir.
  - **Seyhan-Ceyhan:** Çukurova Deltası'nı oluşturur.
    - En büyük delta
  - **Asi:** Suriye'den doğup ülkemizden denize dökülür.
    - Suriye sınırımızın bir bölümünü oluşturur.

- **Basra Körfezi Havzası**
  - **Fırat:** Karasu ve Murat en önemli kollarıdır.
    - Ülkemizi Suriye'den terk eder, Suriye'den de Irak'a geçer.
    - Türkiye sınırları dışında da akan en uzun akarsuyumuzdur.
    - En fazla enerji üretilen akarsuyumuzdur. (Atatürk, Keban, Karakaya)
  - **Dicle:** Botan Çayı ve Zap önemli kollarını oluşturur.
    - Ülkemizi Irak'tan terk eder. Irak'ta Fırat ile birleşerek, Şattül Arap adını alırlar.
    - Üzerine yapılan Veysel Eroğlu Ilısu Barajı, Hasankeyf'i sular altında bırakmıştır.

AKARSU AŞINDIRMA ŞEKİLLERİ

1. VADİ

a) Çentik Vadi

- Akış kızı fazla.
  - Hidroelektrik potansiyeli fazladır.
  - Aşındırma gücü fazladır.
  - Akarsuyun kaynak kısmına yakın alanlarda oluşur.
  - Türkiye'de en çok görülen vadi türüdür.

b) Boğaz Vadi

- Dağları dik kesen akarsularda yaygın olarak görülür. Karadeniz ve Akdeniz'de genellikle geçit olarak kullanılır.

www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com

Ünay Çepe

TÜRKİYE'DE GÖLLER

- En fazla göl Akdeniz Bölgesi'ndedir.
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde önemli sayılabilecek doğal göl yoktur. Sebebi çukur olmamasıdır.

MADDE ORANLARINA GÖRE GÖLLER			
Gideğeni Var	Gideğeni Yok		
Tatlı	Sodalı Volkanik	Tuzlu, Kaya Tuzu	Acı, Karstik
	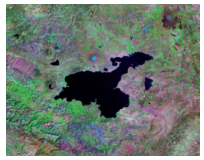		

Göllerin Yararları

- **Enerji üretimi:** Tortum, Çıldır, Hazar, Kovada
- İçme sulama suyu
- Turizm
- Ulaşım
- Balıkçılık
- Madde üretim
- Rekreasyon alanı

NOT

- *Van Gölü ekonomi değeri **en yüksek** olan göldür.*

OLUŞUMLARINA GÖRE GÖLLER	
Çanak Gölleri	**Set Gölleri**
Tektonik Göller:	**Heyelan Set Gölleri:**
Ulubat, Manyas, İznik, Sapanca, Tuz, Akşehir, Hazar, Beyşehir, Eğirdir	Tortum, Sera, Yedigöller, Abant, Zinav, Borabay
Karstik Göller:	**Volkanik Set Gölleri:**
Salda, Elmalı, Kestel, Suğla, Kovada, Tödürge, Hafik	Haçlı, Erçek, Nazik, Balık, Çıldır, Van
Volkanik Göller:	**Alüvyal Set Gölleri:**
1. Maar: Meke Tuzlası, Acıgöl 2. Kaldera: Nemrut Kalderası	Eymir, Mogan, Bafa, Köyceğiz, Marmara
Buzul Gölleri:	**Kıyı Set Gölleri:**
Yedi Göller, Kaçkar, Bolkar Aladağlar, Cilo	Küçük Çekmece, Büyük Çekmece, Durusu, Akyatan, Ağyatan, Yumurtalık, Balık, Akgöl

www.retrokitap.com www.retrokitap.com www.retrokitap.com www.retrokitap.com www.retrokitap.com www.retrokitap.com www.retrokitap.com www.retrokitap.com www.retrokitap.com

a) Ilıman Karasal İklim

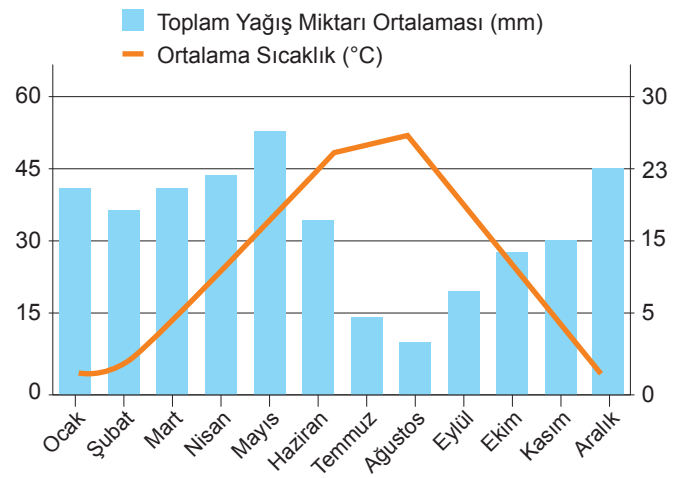

- Yağış rejimi düzensizdir.
- Nem oranı az, sıcaklık farkı fazladır.
- Fiziksel çözünme şiddetlidir.
- Tarımda sulamaya duyulan ihtiyaç fazladır.
- Bitki örtüsü bozkırdır, (step-cılız ot)
- Sığır kuyruğu, çoban yastığı, üzerlik otu, yavşan otu, gelincik vs.
- Küçükbaş hayvancılık yaygındır.
- Nadas fazladır.
- İç Anadolu'nun tamamı ile Ergene, İç Batı Anadolu, Doğu Anadolu'nun alçak ovalarında yaygındır.
- Konveksiyonel yağışlar görülür.
- Bu bölgelerdeki ormanların tahrip edilmesiyle antropojen bozkırlar ortaya çıkar.

b) Sert Karasal

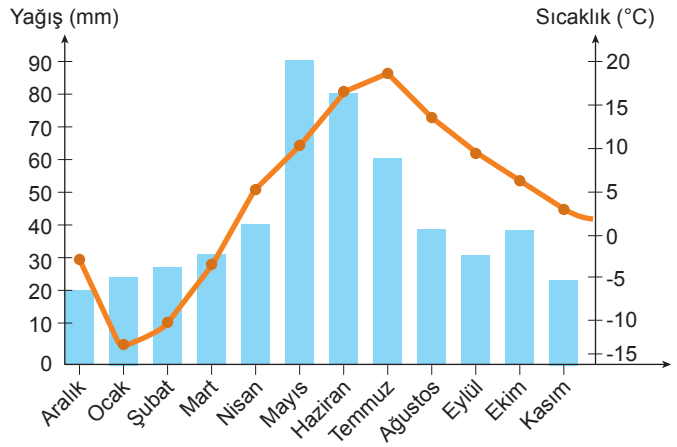

- Yağış rejimi düzensizdir.
- Sıcaklık için –10'lardan bahsedilir.
- **En çok** yaz mevsiminde yağış alır.
- **En az** kış mevsiminde yağış alır.
- Bitki örtüsü çayır ve tayga ormanlardır. (İğne yapraklı ve soğuğa dayanıklıdır.)
- Büyükbaş hayvancılık yaygındır.
- Erzurum-Kars ve Ardahan'da görülür.

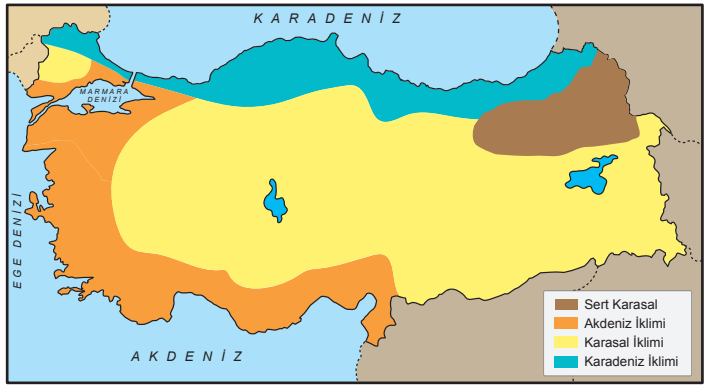

www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com

NÜFUSUN GRUPLANDIRILMASI

- 0-14 Çocuk (%21,4)
- 15-64 Genç-Çalışan Grup (%68,4)
- 64 Yaşlı (%10.2)

NOT

- *2023'te yaşlı nüfusunun artması gelişmiş bir ülke olduğumuzu gösterir.*

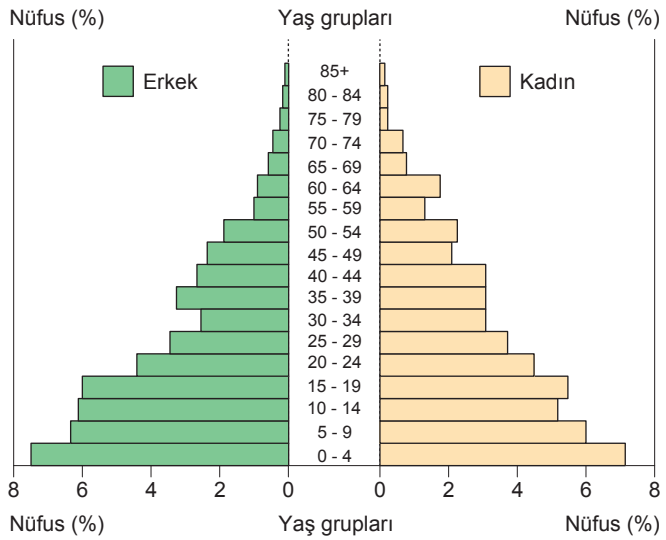

- Piramidin tabanı geniştir.
- Doğum oranı fazladır.
- Ölüm oranı fazladır.
- Ortalama yaşam süresi kısadır.
- Kır nüfusu fazladır.
- Tarım önemli yere sahiptir.

NOT

- ***Ortanca yaş:*** *Doğumun fazla olduğu yerlerde düşüktür.*
- *Ortanca yaşın artması Türkiye'nin yaşlandığını gösterir.*

Türkiye'de ortanca yaş: 34

- **En yüksek il Sinop:** 42,8
- **En düşük il Şanlıurfa:** 22,7

Türkiye'nin 2023 Yılı Nüfus Piramidi

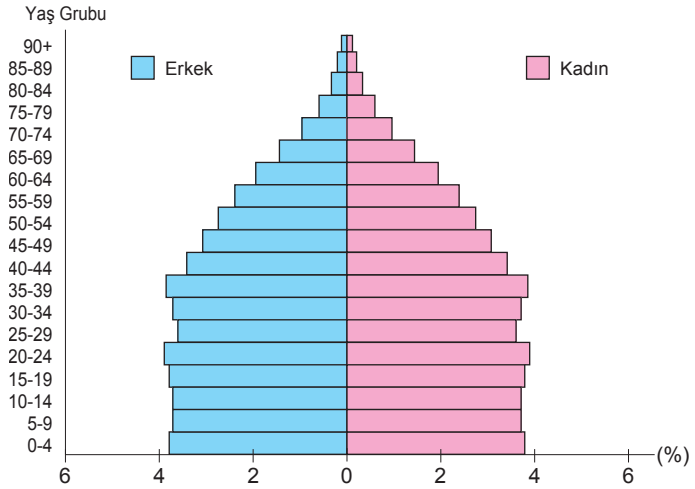

- Tabanı daralmaktadır.
- Doğum oranı azdır.
- Ölüm oranı azdır.
- Sağlık hizmetleri gelişmiştir.
- Doğa koşullarına bağımlılık azdır.
- Ortalama yaşam süresi fazladır.
- Okur-yazar oranı fazladır.
- Kent yaşamı fazladır.
- Sanayi gelişmiştir.
- Bağımlı nüfus azdır. (Çocuklar)

www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com

▶ **Üzüm:** Yetişime alanı en geniş olan üründür.

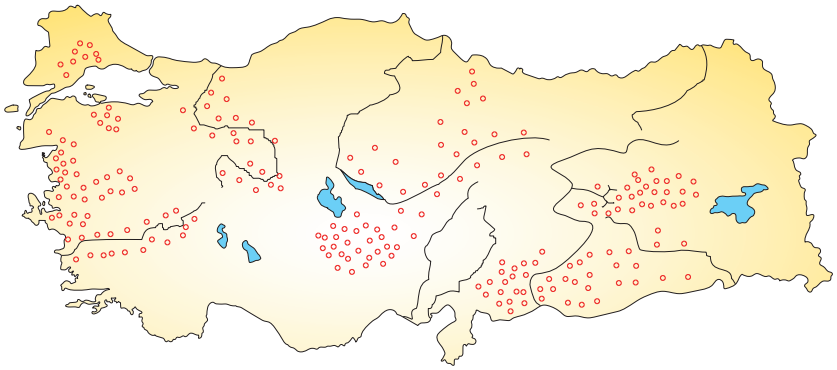

- En fazla Ege Bölgesi'nde Manisa'da yetişir.
- Karadeniz'de çabuk çürüdüğü için yetiştirilmez.
- İhraç ürünüdür. (Kuru üzüm)
- Sanayi bitkisi olarak da kullanılır.

▶ **Elma:** En fazla Isparta'da yetiştirilir.

- Sanayi ve ihraç ürünüdür.

▶ **Zeytin:** Kış ılıklığı ister.

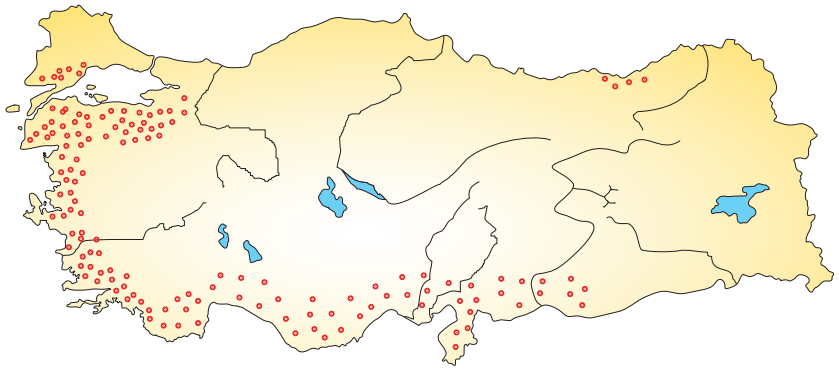

- Akdeniz iklimi ister. Güney Marmara, Kıyı Ege, Akdeniz, GDA.
- Üretiminde 1. sırada İzmir gelir.
- En fazla Ege'de yetişir. Sofralık zeytin Marmara'da yetişir.
- Mikroklima alanı olarak Artvin'de yetişir.
- Devirli (1 sene verimli 1 sene verimsiz üründür.)
- Kozmetik ve sabun sanayisinde kullanılır.
- İhraç edilir.

www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com

TÜRKİYE'DE TURİZM

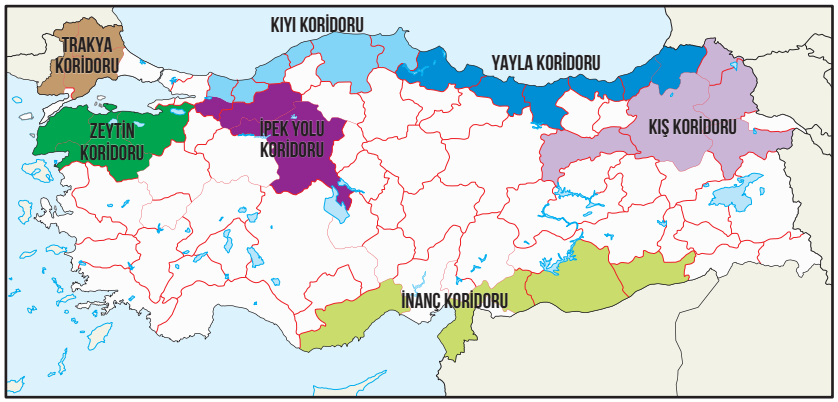

Türkiye'de Turizm Koridorları

- Ülkemizde turizm potansiyeli fazladır fakat turizm gelirimiz oldukça düşüktür.
- **Turizm gelirlerinin düşük olma nedenleri:**
  - Tanıtım ve reklamların yetersiz olması
  - Turizm alanlarına sahip çıkılmaması
  - Altyapı ve konaklama yetersizliği
- Türkiye'ye en çok turist Rusya'dan gelmektedir. İkinci sırada Alman vatandaşları vardır.
- En çok turist İstanbul'a gelmektedir. İkinci sırada Antalya yer alır.

1. Yaz Turizmi: En çok gelişen bölge Marmara, gelişmeyen bölge ise Karadeniz'dir.

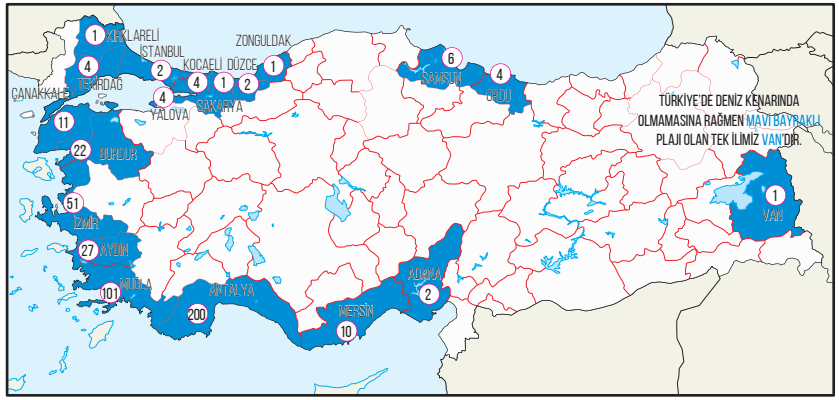

Mavi Bayraklı Plaja Sahip Şehirlerimiz

2. Kış Turizmi: Yüksek dağlık alanlarda gelişmiştir.

- Bursa (Uludağ), Bolu (Kartalkaya), Ilgaz, Gümüşhane (Zigana), Kars (Sarıkamış) Erzurum (Palandöken), Kayseri (Erciyes), Isparta (Davraz), Antalya (Saklıkent)

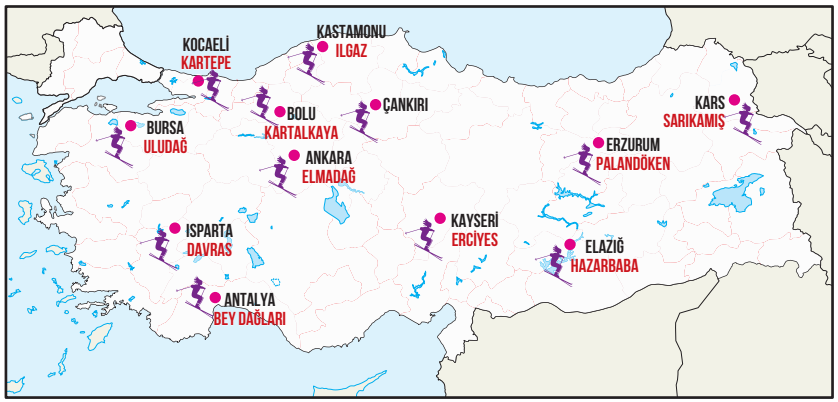

Türkiye'nin Kayak Merkezleri

www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com

TÜRKİYE'NİN BÖLGESEL PROJELERİ

- **GAP:** Gaziantep, Adıyaman, Şanlıurfa, Batman, Diyarbakır, Siirt, Mardin, Kilis, Şırnak.

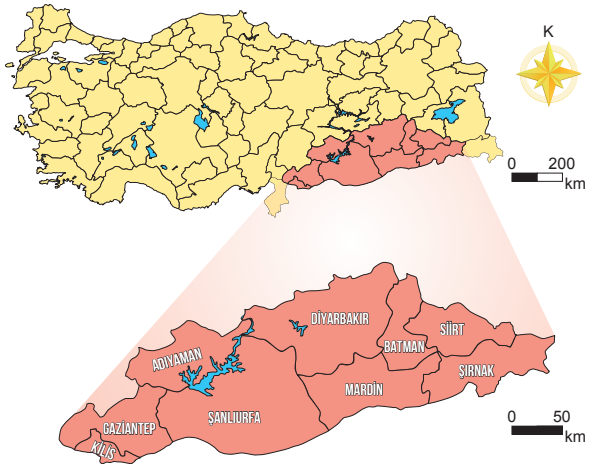

- **DAP:** Malatya, Elâzığ, Tunceli, Bingöl, Muş, Kars, Ardahan, Bitlis, Van, Hakkâri, Iğdır, Ağrı, Erzurum, Sivas (Yüz ölçümü açısından en büyük projedir.)

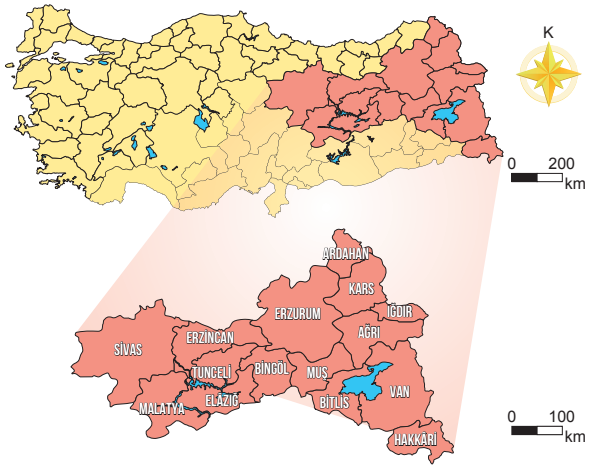

- **DOKAP:** Artvin, Bayburt, Rize, Trabzon, Gümüşhane, Giresun, Ordu, Tokat Amasya Samsun, Çorum (YGHP sonradan DOKAP'a bağlanmıştır.

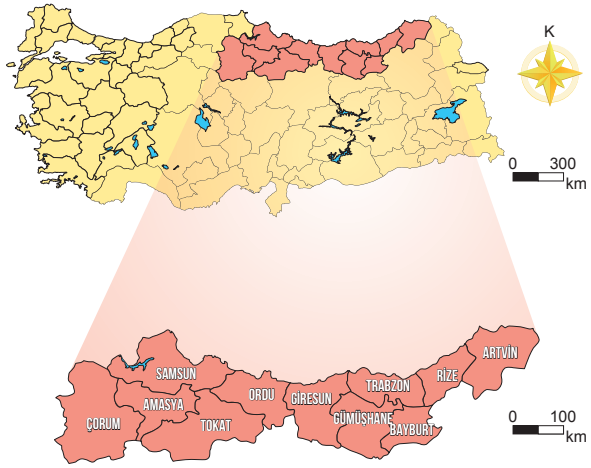

- **ZPK:** Zonguldak, Bartın, Karabük (Taşkın yataklarını genişleterek demir çelik sanayisini geliştirmek amaçlanmıştır.)

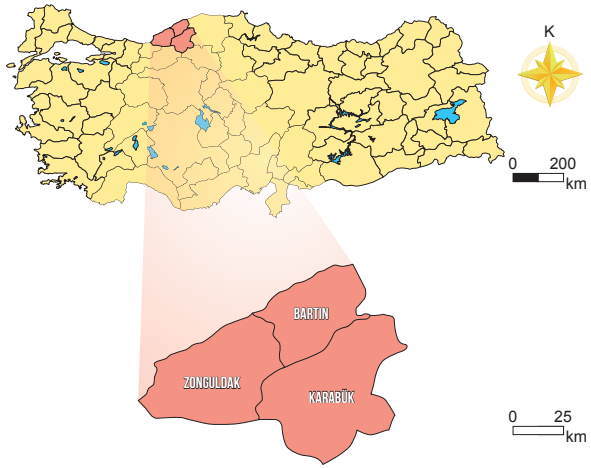

www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com ·•· www.retrokitap.com